

Л.Ф. Павлішина

ІМПЕРАТОРСЬКИЙ ПАРЛАМЕНТ ЯПОНІЇ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД. ПРОЦЕС РЕОРГАНІЗАЦІЇ

КАПІТУЛЯЦІЯ Японії у Другій світовій війні привела до корінних змін її парламентської системи та демократизації органів влади. За Конституцією Мейдзі рішення про капітуляцію Японії не потребувало розгляду та схвалення у парламенті і, так само як питання участі у війні, підтримання дружніх стосунків, укладання договорів з іншими країнами, належало до компетенції верховної влади й уводилося в дію указом імператора [Dai-Nippon Teikoku Kenpō, 13 jō]. 2 вересня 1945 року імператор Японії видав указ про капітуляцію, який повністю відповідав директивам президента США, направленим до головнокомандуючого окупаційних військ [Tenpō-no shōchoku (1945 nen 9 gatsu 2 nichi)].

Перед головним командуванням стояло завдання виконання статей акта про капітуляцію, використовуючи існуючі на той час форму та структури управління. До документа про капітуляцію входили також пункти про зміну форми правління, що передбачало ревізію минулого курсу з притаманними йому феодальними та авторитарними тенденціями. Головне командування видало розпорядження з вимогою негайного скасування усіх законів, урядових указів, наказів та положень, які обмежували особисті права і свободи громадян. У безпосередній реалізації своїх намірів окупаційна влада не покладалася на парламент. Перші заходи головного командування були конкретизовані у низці директив щодо уряду й уводилися в дію через імператорські укази, які імператор мав видавати на підставі акта про капітуляцію. Такі укази вважалися потсдамськими указами.

Перші потсдамські укази, звичайно після указів про припинення воєнних дій, роззброєння тощо, що супроводжували капітуляцію, були обнародовані 22 вересня 1945 року і стосувалися законодавчих актів, а саме: головнокомандуючий наказав, щоб тексти усіх законопроектів та поправок до них були подані до ставки головнокоман-

дуючого англійською та японською мовами по 6 екземплярів кожний [SCAPIN – 44 (1945 nen 9 gatsu 22 nichi)]. Окупаційна влада намагалася уникати прямого втручання у внутрішні справи уряду. Навіть позитивні заходи, необхідні для демілітаризації та демократизації структур уряду та суспільства, реалізовувалися через потсдамські укази. Від уряду вимагалася лише доповідати про хід справ у розвитку законодавства, яке супроводжувало такі заходи [SCAPIN – 179 (1945 nen 10 gatsu 22 nichi)]. Жодного наказу або розпорядження стосовно парламенту зроблено не було.

Усі копії запропонованих законопроектів та проектів резолюцій разом із датою подання та результатами розгляду у комітетах або на пленарних засіданнях регулярно надсилювалися до головного командування. Таким чином перевірялися запропоновані законопроекти, що мали досягати поставленої окупаційною владою мети, здійснювався нагляд за законодавчим процесом і забезпечувалася можливість надання допомоги для внесення необхідних поправок [Minseikyoku hōko sho 146]. Спільно напрацьовані службовцями головного командування і співробітниками секретаріатів обох палат законодавчі поради стали посібником доступних рекомендацій стосовно структур та процедур парламенту. Згодом наради з керівниками обох палат перетворилися на навчальні заняття з питань демократизації парламентських процедур і стали першим кроком на шляху до прийняття нового закону про парламент.

До появи нового парламенту, який буде відображати волю народу, і до уведення в дію на основі демократичних принципів нової конституції згідно з окупаційною політикою управління через існуючу систему державних структур парламент вважався єдиним впливовим законодавчим органом Японії і, як і Конституція Мейдзі, був використаний для прискорення процесів демократизації в країні.

Протягом п'яти післявоєнних сесій перед набуттям чинності нової конституції парламент почав активно відстоювати свої повноваження, щоб отримати позиційні переваги в управлінні державою.

Незважаючи на те, що оголошення воєнних дій та укладання миру належали до прерогативи верховної влади імператора і він не був зобов'язаний доповідати парламенту про використання такої влади, Імператорський парламент на позачергово скликаній 88-й сесії пішов на безпрецедентний крок і, отримавши оприлюднений указ імператора про капітуляцію, провів офіційну церемонію його схвалення.

У перший день триденної сесії 4 вересня 1945 року імператор оголосив указ про капітуляцію Японії і у своїй промові виклав суть підписаного документа. Звертаючись до народу, імператор закликав зберігати спокій і сумлінно дотримуватися досягнутих угод. Він також повідомив присутнім депутатам про те, що віддав міністрам наказ роз'яснювати громадянам внутрішнє і зовнішнє становище держави, а також ситуацію, що призвела до вжиття надзвичайних заходів [Tenpō-no shōchoku (1945 nen 9 gatsu 4 nichi)].

5 вересня прем'єр-міністр принц Нарухіко Хігасікуні у своєму зверненні виказав щирі сподівання на те, що парламент, дотримуючись духу конституції, виявить свою справжню дієздатність, з тим щоб справді неупереджено відображати волю народу [Dai 88 kai rinjigikai gijisokkiroku].

Уряд уперше доповів парламенту про стан справ, що стосувалися армії, військово-морських сил та зовнішньої політики, прагнучи здобути схвалення своєї діяльності.

Для прийняття перших законів, пов'язаних із реформами, та для виконання умови щодо необхідності схвалення парламентом указів імператора, виданих у перерві між сесіями [Dai-Nippon Teikoku Kenrō 8jō], 26 листопада 1945 року була скликана 89-та сесія Імператорського парламенту. Відкриваючи сесію, імператор у своїй промові особливо наголосив на необхідності прийняття нового закону про вибори, який би опирався на демократичні принципи. 28 листопада була здійснена перша спроба радіотрансляції із залу пленарних засідань, зокрема виступу прем'єр-міністра

Кідзуро Сідехари з програмою діяльності уряду.

89-та сесія, окрім схвалення виданих на основі директив головного командування наказів, як і було обіцяно окупаційній владі, скасувала небажані тоталітарні закони та, з метою сприяння процесам демократизації, прийняла 41 законопроект. Серед них – закон, який легалізував та стимулював діяльність професійних спілок, закон, що змінював права на землеволодіння, та частково змінений закон про вибори, який надавав жінкам право участі у виборах. Після війни була успадкована схильність депутатів опиратися на кабінет міністрів у справі підготовки та подання законопроектів, що мало місце у законодавчому процесі довоєнного періоду. Про це свідчить той факт, що з 41 прийнятого закону лише 1 був депутатським.

Перші демократичні віяння знайшли також свій прояв в ініціативах Палати перів. На прохання клубу парламентських журналістів, до якого входили представники усіх газетних видавництв, Палата перів дозволила кореспондентам газет бути присутніми на засіданнях палати. Із 28 листопада доступ до засідань верхньої палати був відкритий для широкого кола громадян.

Наявність у виступах на 89-й та попередній сесіях Імператорського парламенту жорсткої критики бюрократичної системи та системи держслужбовців, мілітаристської та шовіністської політики у довоєнний та воєнний періоди засвідчила про відхід від надзвичайно консервативного політичного курсу і початок процесу лібералізації.

Після продовження роботи сесії на 4 дні 18 грудня указом імператора парламент був розпущений.

Наказ про чистку (звільнення із суспільних посад) від 4 січня 1946 року завдав відчутного удару по Палаті перів [SCAPIN – 548, 550 (1946 nen 1 gatsu 4 nichi)]. До 10 липня 1946 року з 415 депутатів Палати перів 178 склали свої повноваження. З них 61 депутат добровільно відмовився від своїх посад, інші були звільнені. На вакантні місця імператор призначив добре відомих як у країні, так і за її межами громадських діячів та вчених. Таким чином була зроблена перша спроба змінити обличчя верхньої палати.

Після загальних виборів, проведених 10 квітня 1946 року, склад нового парламенту, у порівнянні з попереднім, став набагато ліберальнішим. Кількість депутатів правого крила скоротилася наполовину, і вперше до парламенту були обрані комуністи. Більшість членів парламенту належали до поміркованих політичних партій. На депутатських місцях Палати представників оновленого парламенту вперше з'явилися жінки. Суттєво скоротилася кількість юристів, керівників великих промислових підприємств та професійних політиків. Наприклад, юристів стало лише 52, керівників підприємств – 82, політиків – 6, педагогів – 32, літераторів – 22, лікарів – 13, аграріїв – 49. Більшість, а саме три п'ятих від усіх депутатів, мали вищу освіту.

За середнім віком депутатів парламент став на два роки молодшим від попереднього.

Основними факторами змін у складі парламенту були директиви головного командування щодо звільнення схильних до тоталітаризму та шовінізму депутатів верхньої палати та досить лібералізований закон про вибори до Палати представників. Цей закон про вибори вперше надав усім поволітнім рівні виборчі права. А політичні партії, небажані керівники яких завдяки чистці були відсторонені від публічних посад, вже не знайшли підтримки серед виборців, що отримали виборче право.

Отже, в результаті чистки та виборів був створений парламент, який, маючи у своєму складі широкий спектр народних представників, був готовий приступити до головного свого завдання – прийняття нової демократичної конституції.

25 червня 1946 року прем'єр-міністр Сігеру Йосіда подав до Палати представників первісний проект нової конституції, і хоча з юридичної точки зору він мав форму проекту поправок до Конституції Мейдзі, насправді він повністю замінював Конституцію Мейдзі. Імператор у своєму посланні до парламенту на початку розгляду схвалив проект поправок до конституції.

У ході розгляду деякі найбільш запеклі консерватори наполягали на тому, що парламент не наділений юридичним правом обговорювати зміст проекту. Проте вже була отримана підтримка імператора і парламент стояв перед необхідністю до-

тримуватися демократичних принципів, а з другого боку – парламент мав повноваження обговорювати проекти законів, тому вимоги консерваторів були відхилені. Отже, проект поправок був повністю розглянутий у комітетах та на пленарних засіданнях обох палат.

Для забезпечення можливості більш повного розгляду проекту поправок до конституції та внесення необхідних доповнень і змін на прохання депутатів була розроблена спеціальна процедура обговорення. Міністр Токудзіро Канаморі був призначений представником кабінету у парламенті для надання роз'яснень та відповідей на запити депутатів. Після проведення на пленарному засіданні Палати представників обговорення та з'ясування всіх питань, проект поправок був переданий до спеціального комітету з конституційних поправок, до складу якого входили 72 депутати.

Підкомітет з 10 осіб розглянув проект поправок на таємному засіданні і доповів свої висновки спеціальному комітету, який, у свою чергу, виніс активно підтриманий щонайменше 24 депутатами проект рішення про доповнення і зміни до проекту поправок на пленарне засідання. 24 серпня Палата представників 421 голосом “за” проти 8 схвалила проект рішення комітету стосовно доповнень і змін, за яким проект поправок до конституції був доповнений двома статтями, а зі 100 статей первісного проекту до 22-х були внесені поправки і одна стаття була знята. Проти голосували 5 комуністів, один соціаліст і 2 незалежні депутати.

Після схвалення в нижній палаті проект рішення про доповнення та зміни був відправлений до Палати перів, у якій 26 серпня розпочалося обговорення. Депутати верхньої палати не обиралися, а були призначені, і тому, хоча ними було внесено кілька пропозицій, усі ці пропозиції викликали заперечення як нездійсненні та такі, що суперечать духу запропонованої конституції, і були відкликани. Проведені у Палаті перів дебати були високо оцінені пресою. Пояснення високого рівня дискусії, що мала місце у Палаті перів, газети вбачали у роботі фахівців конституційного права, що прийшли на заміну звільненим депутатам. 6 жовтня після внесення незна-

чних поправок Палата перів 298 голосами «за» і двома «проти» прийняла проект поправок до конституції. Наступного дня Палата представників 342 голосами «за» проти 5 ухвалила повернутий до неї верхньою палатою проект, і таким чином доля поправок до конституції або нової конституції була остаточно визначена. Після схвалення 29 жовтня на спеціальному засіданні Таємної палати у присутності імператора нова конституція була проголошена 3 листопада 1946 року, у день народження імператора, і 3 травня 1947 року вона набула чинності.

Протягом засідань 90-ї сесії Палата перів зіткнулася з проблемами часткової зміни депутатського складу палати. За Конституцією Мейдзі та діючим законом про парламент у 1946 році закінчувався 7-річний термін депутатів, що висувалися із власного середовища, і планувалося їхнє переобрання. Але, оскільки наближався час реорганізації Палати перів у Палату радників, 30 червня було вирішено продовжити термін повноважень таких депутатів до 10 лютого наступного 1947 року. Водночас Палата перів звільнила представників титулованої знаті корейського і тайванського походження, а також платників великих податків, які були вихідцями із Сахаліну. Після прийняття рішення про набуття чинності нової конституції з 3 травня за депутатами верхньої палати, термін перебування яких на посадах був обмежений і підходив до кінця, залишили повноваження до 5 травня 1947 року. На 90-й сесії, крім конституції, було прийнято 12 законопроектів, пов'язаних із бюджетом, 26 законопроектів, що стосувалися продовольчих та фінансових питань, та ще 56 законопроектів, включаючи 30 законів, необхідних для виконання указів імператора. Серед прийнятих законопроектів лише один – положення про кінні перегони на периферії – був депутатським, усі інші законопроекти були подані кабінетом. Найважливішими з прийнятих законів були закон про матеріальну допомогу бідним, поправки до закону про прибутковий податок, внесені з метою збільшення податків, закон про врегулювання трудових відносин та 4 закони для посилення місцевого самоврядування. Палата представників прийняла до розгляду 878 клопотань,

з яких 737 затвердила, а 127 направила до уряду. Палатою перів було прийнято для розгляду 65 клопотань.

На відміну від Палати перів, яка була змушена форсувати власну ліквідацію, Палата представників наполегливо прагнула зберегти і навіть розширити свої повноваження. Два випадки, що мали місце під час 90-ї сесії, продемонстрували спроможність нижньої палати дати відсіч діям, що, на думку депутатів, могли б зашкодити авторитету палати. Так, коли кабінет офіційно заявив про свій намір подати проект поправок до Закону про парламент, який був прийнятий у 1889 році та обнародований перед відкриттям першої сесії Імператорського парламенту, голова Палати представників Сендзо Хігаї від імені палати висловив протест, мотивуючи це тим, що встановлення правил для діяльності парламенту належить тільки до компетенції парламенту. За ініціативою голови палати був створений комітет із 20 депутатів, якому він доручив переглянути норми закону про парламент і запропонувати проект поправок. Другий випадок також був пов'язаний з головою Палати представників Сендзо Хігаї. Під час розгляду проекту поправок до конституції голова нижньої палати Хігаї був звинувачений депутатами у незаконному використанні своєї посади для здійснення партійного тиску і контролю за підкомітетом, який розробляв рекомендації до проекту конституційних поправок, з тим щоб внести свої корективи у доповідь цього підкомітету на пленарному засіданні. І хоча внесена резолюція про недовіру голові палати після тривалого голосування була відхилена, Хігаї був змушений піти у відставку. Замість нього на посаду голови Палати представників заступив його однопартієць, член Ліберальної партії Такесі Ямадзакі. Для запобігання виникненню подібних скандалів у майбутньому Ямадзакі вийшов з партії і, щоб надалі діяльність голови палати залишалася нейтральною, незалежною від впливу партійних фракцій, запропонував депутатам у разі обрання головою палати наслідувати його приклад і полишати лави партії. Проте сам Ямадзакі у 1947 році, відчуваючи перед загальними виборами необхідність партійної підтримки, поновив своє членство в Ліберальній партії [Williams, 1165].

90-та сесія, роботу якої продовжували 4 рази, була закрита 11 жовтня 1946 р. Ця сесія відзначилася кількома особливостями, що заслуговують на увагу. Окрім того, що на 90-й сесії депутатські крісла вперше зайняли жінки та комуністи, були також перевищені максимальні показники минулих сесій за кількістю присутньої на засіданнях публіки, тривалістю сесії та кількістю днів пленарних засідань. 56 пленарних засідань відвідали 33 тисячі 410 громадян, приблизно 596 осіб у день. Для порівняння: протягом 80-ї сесії відбулося всього лише 5 пленарних засідань, на кожному з яких були присутні приблизно 976 громадян. Але, незважаючи на рекордні показники, престиж пленарних засідань 90-ї сесії зазнав втрат через тривалу відсутність багатьох депутатів. Так, кількість депутатів, присутніх на пленарному засіданні у день розгляду проекту поправок до конституції, не перевищувала 96 осіб.

Позачергова 91-ша сесія була скликана 25 листопада 1946 року і завершила свою роботу 26 грудня, за день до відкриття наступної сесії. Проект поправок до Закону про парламент (законопроект про Національний парламент), як будь-який інший важливий закон, незалежно від ставлення до нього та підтримки кабінету чи депутатів верхньої палати, у першу чергу мав розглядатися депутатами Палати представників. 21 грудня цей законопроект був одногосно підтриманий нижньою палатою.

Депутати Палати перів були незадоволені статтею проекту, яка надавала Палаті представників виняткове право вимагати проведення засідань міжпарламентського комітету обох палат для узгодження позицій, коли прийняті щодо законопроекту рішення палат не сходяться, тому подання письмових висновків комітету верхньої палати стосовно проекту поправок до закону про парламент було відкладено. Після того як від Палати представників надійшла інформація про її намір відкласти прийняття законопроекту про вибори депутатів до Палати радників, доки верхня палата не схвалить, без змін і доповнень, проект поправок до Закону про парламент, у відносинах між палатами виникла напруженість. Але Палата перів не піддалася на погрози, і проект поправок у комітеті був покладений під сукно.

Нова конституція установлювала, що склад Палати радників має формуватися через вибори, проте ні спосіб проведення виборів, ні ценз депутатів та виборців не визначала. 9 грудня комітет Палати перів запропонував обирати депутатами представників різних професій від кожної галузі: права, літератури, науки, мистецтва, медицини, тобто пропонував запровадити представництво від колективів і організацій. Ця пропозиція була відхилена як така, що суперечить духу конституції, оскільки відображала ідеї тоталітарного режиму довоєнного часу.

На 91-й сесії було прийнято 22 законопроекти. Найважливіші з них, такі як Закон про кабінет, Закон про імператорську родину, Закон про цивільний лист, були ухвалені без змін і поправок.

Оскільки кабінет Йосіди зазнавав жорсткої критики з боку громадян, 17 грудня Палата представників внесла до порядку денного резолюцію про недовіру кабінету. Проте більшістю депутатів, у 236 голосів проти 160, її було відхилено.

92-га сесія була останньою сесією, яка працювала за Конституцією Мейдзі. Вона була скликана 27 грудня 1946 року і відразу була закрита до 20 січня, потім перерву у роботі було продовжено до 14 лютого. Це було пов'язано з кадровими проблемами кабінету, політичною кризою і затримкою кабінету у підготовці бюджету та інших важливих законопроектів.

6 лютого, безпосередньо перед відновленням роботи сесії, головне командування сповістило прем'єр-міністра Йосіду про те, що настав час проводити нові загальні вибори [Rengō koku saikōshireikan – по Yoshida Shigeru sōri daijin ate shokan]. Уряд прийняв рішення провести вибори до Палати радників 20 квітня і до Палати представників – 25 квітня.

Палата представників повторно одногосно схвалила проект поправок до закону про парламент (проект Закону про Національний парламент), розгляд якого був відкладений комітетом Палати перів під час 91-ї сесії. Цього разу Палата перів після внесення незначних доповнень, заслухавши доповідь комітету, 18 березня схвалила цей проект. Стаття, що надавала нижній палаті право ініціювання засідань міжпарламентського комітету обох палат і

раніше викликала заперечення Палати перів, залишилася без змін.

У Закон про Національний парламент, який складався з 132 статей, були перенесені незмінними 48 статей з попереднього закону про парламент, 2 статті – з Конституції Мейдзі і 4 статті з колишнього регламенту Палати представників. Не перероблялися статті, що стосувалися цензу депутата, його відставки, відпустки та арешту. У 41 статтю, що базувалися на попередньому законі 1889 року, були внесені поправки. Інші 37 статей мали зовсім нові тексти.

Закон про вибори до Палати радників, розгляд якого не завершився на 91-й сесії, був прийнятий 24 лютого. Проект поправок до закону про вибори депутатів до Палати представників після запеклих дебатів був прийнятий із великими зусиллями. Основний зміст поправок до цього закону стосувався обмеження розмірів виборчих дільниць та скасування системи голосування одним списком. Думки щодо поправок настільки розходилися, що під час голосування на пленарному засіданні виникли запеклі бійки. Конфлікт тривав протягом 10 днів, але вже 30 березня проект закону про вибори до Палати представників був підтриманий більшістю депутатів нижньої палати і наступного дня був схвалений Палатою перів.

Крім двох законів про вибори, парламент прийняв основні закони, що стосувалися освіти, фінансів, цивільного кодексу, судустрою та амністії.

31 березня, у день розпуску парламенту за указом імператора, виконавши своє призначення, після 58 років роботи Палата перів офіційно припинила своє існування.

Отже, поставлена головним командуванням мета демократизації та посилення парламенту поступово втілювалась у життя. Масові звільнення, що передували прийняттю нової конституції, дозволили усунути з депутатських крісел активних прибічників мілітаристської політики та поновити депутатський склад верхньої палати відомими вченими. Вперше в історії Японії в результаті загальних виборів був демократизований склад Палати представників. На 90-й сесії оновленого парламенту була прийнята Конституція Японії, яка перетворила парламент з органу сприяння верховній владі в осередок влади, а саме у

найвищий орган державної влади та єдиний орган законодавчої влади [Nipponkoку Kenrō, 41 jō].

Новий закон про парламент закріпив ряд особливостей, характерних для Національного парламенту, за якими докорінно змінювалися призначення та функції, властиві Імператорському парламенту. Національний парламент вже міг самостійно вирішувати термін роботи сесій. За Конституцією Мейдзі відкриття, закриття та призупинення роботи Імператорського парламенту здійснювалися указом імператора [Dai-Nippon Teikoku Kenrō, 7jō]. За новою конституцією скликання Національного парламенту теж відбувалося за указом імператора, проте оскільки імператор за новою конституцією є фігурою символічною і не має повноважень на управління державою, то акти, які він здійснює стосовно державних справ, є формальними. Національний парламент у разі необхідності може продовжити роботу сесії, а депутати у будь-який час можуть вимагати скликання парламенту. За новою конституцією урочисте відкриття сесії у присутності імператора є лише традиційною церемонією, а не необхідною умовою початку роботи парламенту, як це було за Конституцією Мейдзі. Голови палат, їхні заступники, голови комітетів вже не призначаються імператором, як у попередньому парламенті, а обираються депутатами. У новому парламенті відсутнє пріоритетне право розгляду урядових законопроектів. Повноваження депутатів розширені.

У відповідності до тексту на час прийняття нового закону про парламент (згодом деякі статті були скориговані) депутату, щоб ініціювати законопроект, подати запит або пропозицію, вже не потрібно було заручатися підтримкою інших депутатів. Кожен депутат міг це робити самостійно. Виняток становили пропозиції поправок до законопроектів та ініціювання закритих засідань, що вимагало наявності прибічників.

Виступ членів уряду в Імператорському парламенті міг відбуватися у будь-який час. За новим законом про такий виступ має бути повідомлено заздалегідь голові палати або голові комітету.

На відміну від Імператорського парламенту, де обидві палати мали більш-менш

рівні права і повноваження, у Національному парламенті явна перевага надавалася Палаті представників. Крім згаданого права нижньої палати вимагати проведення засідань міжпарламентського комітету обох палат, це стосується прийняття рішень щодо сесій, винесення резолюцій, керування головою Палати представників церемонією відкриття сесії тощо.

У процесі реформування парламентської системи постало питання, чи залишати подібну до Великобританії систему, за якою основний розгляд законопроектів відбувався на пленарних засіданнях, як це було за Конституцією Мейдзі, чи змінити її на американську модель, коли центром розгляду законопроектів є комітети. У парламентсько-кабінетній системі Великобританії кабінет у парламенті займає ініціативну позицію, і тому способом розгляду законопроектів є пленарні засідання. У президентській системі Америки президент та його міністри, крім надання рекомендацій та матеріалів, не втручаються у роботу Конгресу, покладаючись на його самостійність, тому місцем основного розгляду та обговорення законопроектів є комітети. Нова японська конституція запозичила модель парламентсько-кабінетної системи у Великобританії, а закон про парламент увібрав у себе систему комітетів американського зразка. Спочатку було створено 21 постійний комітет, але згодом питання кількості комітетів було вирішено віддати на розсуд і потреби кожної палати. Відповідні комітети з обох палат можуть проводити спільні засідання, а крім того, за рішенням палат вони можуть продовжити роботу у перервах між сесіями. За новим законом про парламент кожний депутат має бути членом принаймні одного постійного комітету. Місця у постійних комітетах розподіляються на пропорційній основі відповідно до кількості депутатів у кожній фракції. Одночасно з наданням вагомому значення комітетам важливими стали обов'язки голів комітетів. Голова постійного комітету є посадовою особою палати і за становищем перебуває на рівні міністра. В обов'язки голови комітету входить підготовка доповіді про хід і результати розгляду законопроекту у комітеті.

Система трьох читань, якою користувалися під час розгляду законопроектів в

Імператорському парламенті, була ліквідована. На пленарних засіданнях Національного парламенту вже не робили пояснень для всіх депутатів стосовно поданих законопроектів, а направляли ці законопроекти для розгляду безпосередньо у відповідні комітети. Кожний депутат, який належить до певного комітету, розглядає лише законопроект, переданий до цього комітету, і у нього немає можливості ознайомитися зі змістом законопроектів, що обговорюються в інших комітетах. Відповідно кожен депутат після розгляду законопроекту свого комітету має у висновках, що увійдуть до доповіді голови комітету на пленарному засіданні, зазначити своє ставлення – «за» чи «проти».

В Імператорському парламенті комітети виконували другорядні функції. Здебільшого вони займалися підготовкою законопроектів до основного розгляду на пленарних засіданнях. Зміни у законодавчому процесі суттєво розширили повноваження комітетів та посилили їхню значимість у парламенті. У Національному парламенті комітети діють за уповноваженням палат, фактично заміщаючи їх. Комітет може припинити або відкласти розгляд законопроекту. На пленарному засіданні усі депутати палати, приймаючи рішення стосовно законопроекту, опираються на письмові висновки комітету.

Отже, останні сесії Імператорського парламенту відіграли вагомий роль у реорганізаційних процесах післявоєнного періоду. Були вирішені питання, пов'язані з демократизацією державних органів управління та реформуванням парламентської системи країни. Були прийняті нова Конституція Японії та новий закон про парламент, внесено зміни у закон про вибори, тобто була підготовлена законодавча база для обрання і початку роботи Національного парламенту Японії, в якому обидві палати мали формуватися через вибори.

Відзначаючи позитивні процеси післявоєнного періоду, слід звернути увагу на сталу тенденцію у підготовці основного закону країни. Усі рішення стосовно нової конституції приймалися без участі широкого кола громадськості. Проект конституції не мав широкої дискусії, не була заслухана думка народу. Отже, нова конституція, незважаючи на її демократичний дух,

не була кінцевим виявом волі народу. Так само, як Конституція Мейдзі, підготовлена представниками титулованої знаті, які не враховували в ній інтереси усього народу

Японії, нова конституція була насаджена окупаційною владою і не могла та й не намагалася врахувати традиції і відобразити бажання японських громадян.

ЛІТЕРАТУРА

- Dai – Nippon Teikoku Kenpō**, 1889.
Dai 88 kai rinjigikai gijisokkiroku, 1945 nen 9 gatsu 5 nichi.
Minseikyoku kōkokusho “**Nihon-no seijiteki saihensei 1945 nen 9 gatsu – 1948 nen 9 gatsu**”. Washington, 1950 nen.
Nipponkoku Kenpō, 1946.
Rengōkoku saikōshireikan -no Yoshida Shigery sōridaijin -ate shokan, 1947 nen 2 gatsu 6 nichi.
SCAPIN, 1945 nen 9 gatsu 2 nichi.
SCAPIN, 1945 nen 10 gatsu 22 nichi.
SCAPIN, 1946 nen 1 gatsu 4 nichi.
Tennō-no shōchoku, 1945 nen 9 gatsu 2 nichi.
Tennō-no shōchoku, 1945 nen 9 gatsu 4 nichi.
Williams, Justin, “**Shinnihon kokkai-ni okeru seitō seiji**” (American Political Science Review, 42 kan. 6 gō, 1948 nen 12 gatsu.